

.....

ประวัติศาสตร์

โรคระบาดร้ายแรงในประเทศไทย

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 (Coronavirus Disease 2019 [COVID-19]) นับเป็นโรคระบาดร้ายแรงที่เกิดขึ้นล่าสุดส่งผลกระทบต่อทั่วโลกในขณะนี้ไม่เว้นแม้แต่ในประเทศไทย

พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ได้ให้ความหมายของคำว่า “โรคระบาด” ไว้ดังนี้

“โรคติดต่อหรือโรคที่ยังไม่ทราบสาเหตุของการเกิดโรคแน่ชัด ซึ่งอาจแพร่ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง หรือมีภาวะของการเกิดโรคมักผิดปกติกว่าที่เคยเป็นมา”

ในอดีต คนไทยเคยประสบความทุกข์ยากจากโรคระบาดหลายครั้งหลายหน โดยเฉพาะ 3 โรคร้ายแรง คือ กาฬโรค ไข้ทรพิษ และอหิวาตกโรค ที่แต่เดิมเราเรียกว่า “โรคห้า” และเรียกการระบาดที่เกิดขึ้นนี้ว่า “ห้าลง” อันหมายถึง การเกิดโรคร้ายแรงที่มีผู้คนเจ็บป่วยล้มตายจำนวนมาก

กรุงศรีอยุธยาเผชิญกับ

‘กาฬโรค’ หรือ ‘ความตายสีดำ (Black Death)’

เหตุการณ์กาฬโรคระบาดครั้งใหญ่นี้มีหมัดหนูเป็นตัวแพร่เชื้อ หลักฐานประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่า มีกาฬโรคระบาดในจีนเมื่อราว พ.ศ. 1876 จากนั้นก็แพร่สู่อุษาคเนย์ โดยมีหมัดหนูเกาะติดตัวหนู อยู่ใต้ห้องสำเภา เมื่อสำเภาเทียบท่าจอดขนถ่ายสินค้าที่แห่งใด หนูใต้ห้องสำเภาก็เอาหมัดหนูออกไปแพร่เชื้อในบ้านเมืองแห่งนั้น ตลอดเส้นทาง รวมถึงกรุงศรีอยุธยาและบ้านเมืองแถบอุษาคเนย์ ที่มีการติดต่อค้าขายทางสำเภากับจีน

ผู้ป่วยกาฬโรคจะมีอาการตามชื่อที่ถูกรู้จักกันว่า “ความตายสีดำ” กล่าวคือ ตามร่างกายของผู้ป่วยจะมีสีดำคล้ำอันเนื่องมาจากเซลล์ผิวหนัง ที่ตายไป ส่วนอาการของผู้รับเชื้อกาฬโรคจะมีแผลขนาดเท่าไข่ไก่หรือ ผลส้มตรงต่อมน้ำเหลืองต่างๆ จากนั้นจะมีไข้สูง ปวดตามแขนและขา เมื่ออาการหนักจะเจ็บปวดทุกข์ทรมานจนกระทั่งเสียชีวิต

กาฬโรค หรือความตายสีดำ (Black Death)

โรคระบาดร้ายแรงที่มีสัตว์ฟันแทะและหมัดเป็นพาหะนำโรค

การระบาดของกาฬโรคในกรุงศรีอยุธยา มีศูนย์กลางอยู่บริเวณ วัดพนัญเชิงและวัดใหญ่ชัยมงคล ทางตะวันออกของเกาะเมืองอยุธยา กาฬโรคได้คร่าชีวิตทั้งเจ้านาย ขุนนาง ข้าราชการ และไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ ไปเป็นจำนวนมาก ผู้คนที่รอดตายจากกาฬโรคต้องสร้างบ้านแปลงเมือง ขึ้นใหม่ เมื่อกาฬโรคระบาดสิ้นสุดทั้งหมดแล้วตามธรรมเนียม ใน พ.ศ. 1893 จึงได้มีการสถาปนามเมืองใหม่เพื่อแก้ภัยรโรคว่า ‘กรุงศรีอยุธยา’ ดังปรากฏในตำนานและพงศาวดารเรื่องพระเจ้าอู่ทองหนีโรคห่า แล้วสถาปนากรุงศรีอยุธยา

หมอภาพโรค (Plague Doctor) แพทย์ผู้รักษาผู้ป่วยภาพโรค จะสวมใส่หน้ากากที่มีจะงอยปากซึ่งค้ำในใส่เครื่องหอมหรือสมุนไพรและมีการจกปิดที่ตา เพื่อช่วยป้องกันกลิ่นเหม็นและกรองอากาศ

อหิวาตกโรค

ระบาดครั้งใหญ่ในสมัยรัตนโกสินทร์

อหิวาตกโรค หรือโรคป่วง เกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรีย *Vibrio cholerae* ที่ลำไส้เล็ก ผู้ป่วยจะมีอาการท้องร่วงถ่ายเป็นน้ำและอาเจียน หรือ 'ลงราก' บางทีจึงเรียกโรคนี้ว่า 'โรคลงราก' ส่งผลให้ร่างกายขาดน้ำ และเสียชีวิตอย่างรวดเร็วจนกระทั่งเสียชีวิต

'หาลงปรีะกา'

ผู้คนในกรุงเทพมหานครเสียชีวิตจากอหิวาตกโรคเป็นจำนวนมาก

เมื่อ พ.ศ. 2392

เมื่อ พ.ศ. 2363 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 เกิดการระบาดของอหิวาตกโรคอย่างรุนแรงและลุกลามจนคร่าชีวิตผู้คนเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์ครั้งนั้นมีผู้เสียชีวิตทั้งในกรุงเทพฯ และหัวเมืองใกล้เคียงมากถึงราวสามหมื่นคน

ต่อมาใน พ.ศ. 2392 ช่วงปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 อหิวาตกโรคระบาดขึ้นที่กรุงเทพฯ เป็นระยะเวลาราวหนึ่งเดือน เรียกกันว่า ‘ห่าลงปรีะก่า’ หนังสือพิมพ์ชาวภาษาอังกฤษได้รายงานว่ามีคนนำร่างผู้เสียชีวิตไปเผาที่วัดสระเกศ วัดต้นเลน (วัดบพิตรพิมุขวรวิหาร) และวัดบางลำพู (วัดสังเวชวิศยาราม) รวมแล้วมีจำนวนกว่า 5,457 ศพ เจ้าพระยาบดินทรเดชา สมุหนายกในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ถึงแก่อนิจกรรมด้วยอหิวาตกโรคในคราวนี้ด้วย

เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
(11 ม.ค. 2318 – 24 มิ.ย. 2392)
สมุหนายกและแม่ทัพใหญ่
ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
ต้นสกุล ‘สิงหเสนี’

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 มีการระบาดของอหิวาตกโรคจำนวน 4 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2416 ตรงกับการระบาดทั่วโลกครั้งที่ 4 (พ.ศ. 2406-2418) การระบาดทั่วโลกเกิดจากชาวมุสลิมซึ่งกลับจากแสวงบุญที่เมืองมักกะฮ์ได้นำโรคมารบาดไปยังประเทศต่างๆ รวมทั้งสยามด้วย

ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2424 ตรงกับการระบาดใหญ่ทั่วโลกครั้งที่ 5 (พ.ศ. 2424-2439) คาดว่าโรคระบาดมาจากเมืองมักกะฮ์เช่นเดียวกัน ครั้งนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกกรมพระจักรพรรดิพงษ์ พร้อมพระบรมวงศานุวงศ์กับข้าราชการอื่นรวม 48 คน ช่วยจัดตั้งโรงพยาบาลผู้ป่วยที่มีจำนวนมากขึ้นในกรุงเทพฯ ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ขณะดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ก็มีดำริให้ตั้งสถานกักโรคขึ้นตามเมืองท่าในปีถัดๆ ไปได้ และออกเป็นพระราชบัญญัติระงับโรคระบาด ระบุให้ตั้งด่านตรวจโรคและชักธงเหลือง หากเมืองใดเกิดอหิวาตกโรคให้ชักธงเหลืองขึ้นที่ปากอ่าวหรือทางร่วมเพื่อให้ราษฎรได้ทราบ

ส่วนครั้งที่ 3 และ 4 เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2435 และ พ.ศ. 2443 ไม่มีบันทึกไว้ในที่ใด

การฉีดวัคซีนป้องกันโรคฝีดาษ เมื่อ พ.ศ. 2445
โดยคณะแพทย์โรงพยาบาลศิริราช

สยามกักคนจีนบนเกาะร้าง 9 วัน ป้องกัน ‘กาฬโรค’

เมื่อราว พ.ศ. 2431 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เกิดการระบาดของกาฬโรค เริ่มจากเมืองท่าของจีนและเกาะฮ่องกง เข้าสู่อินเดียและยุโรป เพื่อป้องกันกาฬโรคระบาดเข้าสู่สยาม จึงมีการบังคับให้เรือที่มาจากดินแดนที่เกิดกาฬโรคและ

พระบำบัตสรสวโรด
(นายแพทย์ฮานส์ อัดัมเสน)
ปูชนิยาคารยแห่งโรงเรียนเทพยศิริราช

ใกล้เคียง ต้องจอดให้เจ้าหน้าที่ตรวจโรคทุกคนบนเรือเสียก่อน และได้ตั้งด่านตรวจโรคขึ้นที่ 'เกาะไผ่' (ปัจจุบันอยู่ห่างจากพัทยาราว 9 กิโลเมตร) โดยมีพระบำบัตสรสวโรด หรือหมอสานซ์ อัดัมเสน (Hans Adamsen) ส่วนคนไทยเรียก 'หมอลำสิ้น' เป็นนายแพทย์ประจำด่านตรวจโรคคนแรกในสยาม

หมอสานซ์ได้ออกประกาศจัดการป้องกันกาฬโรค ลงวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2441 โดยบังคับเรือที่มาจากเกาะฮ่องกงให้จอดที่เกาะไผ่จนกว่าจะครบ 9 วัน ต่อเมื่อมีการตรวจโรคทุกคนและออกไปรับรองว่าไม่มีใครเป็นกาฬโรค จึงจะอนุญาตให้เดินทางเข้ามากรุงเทพฯ และบังคับให้เรือจากเมืองท่าในประเทศจีนต้องจอดเพื่อตรวจโรคทุกคนบนเรือก่อน โดยที่กรณีหลังจะไม่มีกักเรือไว้ ด่านตรวจโรคที่เกาะไผ่

ดำเนินงานได้ 2 ปี ก็ย้ายมาตั้งที่ฝั่งตรงข้ามกับสถานศุลกากรเมืองสมุทรปราการ แล้วจึงย้ายไปตั้งที่เกาะพระ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี (ปัจจุบันเป็นหน่วยสงครามพิเศษทางเรือ ในความดูแลของฐานทัพเรือสัตหีบ) ด้วยเหตุผลเรื่องความคล่องตัวในการทำงาน โดยที่บทบาทขณะนั้น เป็นการตรวจเรือเฉพาะช่วงที่มีโรคระบาดเกิดขึ้น และเลิกตรวจเมื่อเหตุการณ์สงบลง

การระบาดของกาฬโรคครั้งนั้นใช้เวลาหลายสิบปีกว่าจะหมดไป โดยพบผู้ป่วยรายสุดท้ายที่จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อ พ.ศ. 2495 และจวบจนปัจจุบันก็ยังไม่พบอีกเลย

เกาะไผ่ เคยเป็นด่านตรวจโรคเพื่อป้องกันการะบาดของกาฬโรคเข้าสู่เมืองไทย
ในสมัยรัชกาลที่ 5

กำเนิด โรงพยาบาลโรคติดต่อในประเทศไทย

จากเหตุการณ์โรคระบาดร้ายแรงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีพระบรมราชโองการให้สร้าง 'โรงพยาบาลโรคติดต่อ' ขึ้นใน พ.ศ. 2448 บนเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่เศษ บริเวณตำบลปากคลองสาน อำเภอคลองสาน จังหวัดธนบุรี โดยให้ขึ้นกับกรมพยาบาล กระทรวงนครบาล มีนายแพทย์คาทิวส์ (พระยาอายุรเวชวิจักษ์) อธิบดีกรมแพทย์สุขาภิบาลในขณะนั้นเป็นผู้ควบคุมดูแล ต่อมา พ.ศ. 2480 ได้โอนกิจการให้ขึ้นกับกองสาธารณสุข เทศบาลนครกรุงเทพ และเปลี่ยนชื่อเป็น 'โรงพยาบาลเทศบาล' ด้วยข้อจำกัดของการรับผู้ป่วยในยามเกิดโรคระบาดหนักอย่างไข้ทรพิษ อหิวาตกโรค

ที่ระบาดใน พ.ศ. 2487 ทำให้ในเวลาต่อมาได้มีการก่อสร้างโรงพยาบาลโรคติดต่อแห่งใหม่ขึ้น บริเวณถนนดินแดง ตำบลสามเสนใน อำเภอดุสิต จังหวัดพระนคร เรียกว่า 'โรงพยาบาลโรคติดต่อ พญาไท' เปิดดำเนินงานเมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2492

ในช่วง พ.ศ. 2501-2502 เกิดโรคระบาดร้ายแรงขึ้นในพระนคร ได้คร่าชีวิตของผู้เจ็บป่วยไปมากมาย พระบาราศนราดูล (หลง เวชชาชีวะ) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขในขณะนั้น ได้ดำเนินการควบคุมโรคจนสงบลง และเห็นความจำเป็นต้องมีโรงพยาบาลที่มีศักยภาพในการรับมือกับปัญหาโรคระบาดที่รุนแรง โรงพยาบาลโรคติดต่อ พญาไท ตั้งอยู่ในย่านชุมชน อาจมีปัญหาโรคติดต่อแพร่ระบาดไปในชุมชนได้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น จึงสั่งการให้ย้ายโรงพยาบาลไปตั้งในที่ซึ่งห่างจากชุมชน โดยขอแบ่งที่ดินโรงพยาบาลศิริสัญญา ตำบลตลาดขวัญ จังหวัดนนทบุรี ประมาณ 40 ไร่ เพื่อจัดสร้างโรงพยาบาลโรคติดต่อแห่งใหม่ เปิดดำเนินงานใน พ.ศ. 2503 โดยให้ชื่อว่า 'โรงพยาบาลบาราศนราดูล' สังกัดกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข มีภารกิจในด้านดูแลระบบการคัดกรอง คัดแยก ผู้ที่มีโอกาสแพร่กระจายเชื้อจากโรคระบาด ตลอดจนร่วมสร้างงานวิจัย พัฒนาการป้องกันควบคุมโรค และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น 'สถาบันบาราศนราดูล'

สถาบันนําราศนราดรุร โรงพยาบาลด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ
โรคติดต่อ ที่ได้มาตรฐานระดับสากล

รายชื่อโรคติดต่ออันตรายในประเทศไทย

ปัจจุบัน โรคติดต่อร้ายแรงที่พบในประเทศไทย ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563 มีดังนี้

กาฬโรค (Plague)

แบ่งได้เป็น 3 ประเภท

1.1 กาฬโรคต่อน้ำเหลือง (Bubonic Plague) มีอาการไข้สูงหนาวสั่น เจ็บคอ ปวดศีรษะ ต่อม้ำเหลืองบวมลงขาหนีบหรือรักแร้โต และมีหนอง หรือน้ำโตนีและมีหนอง

1.2 กาฬโรคชนิดโลหิตเป็นพิษ (Septicemic Plague) มีอาการของโลหิตเป็นพิษ ไข้สูง ปวดศีรษะ อาเจียน คอหอยและทอนซิลอักเสบ อาจมีเยื่อหุ้มสมองอักเสบ และจ้ำเลือดตามผิวหนัง

1.3 กาฬโรคปอด (Pneumonic Plague) มีอาการไข้สูงหนาวสั่น ไอ มีเสมหะปนเลือด หอบ เมื่อถ่ายภาพเอกซเรย์ที่ปอดจะพบลักษณะของปอดอักเสบ

ไข้ทรพิษ (Smallpox)

มีอาการไข้สูง ปวดตามตัว ปวดศีรษะ ปวดหลัง อ่อนเพลีย อาจมีอาการปวดท้องร่วมด้วย ระยะก่อนที่จะมีผื่นขึ้น จะมีอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ หลังจากไข้สูงแล้ว จะปรากฏผื่นขึ้น ต่อมาจะกลายเป็นตุ่ม ตุ่มใส ตุ่มหนอง และตกสะเก็ดเป็นระยะเวลา 3-4 สัปดาห์ โดยผื่นจะปรากฏที่บริเวณใบหน้า

แวน และจามากกว่าบริเวณลำตัว โดยเฉพาะบริเวณที่ได้รับการเสียดสี บ่อยๆ แผลที่ตกสะเก็ดเมื่อหายแล้วอาจทำให้เกิดแผลเป็นรอยนูน และอาจทำให้เกิดความพิการจนถึงขั้นตาบอดได้

ไข้เลือดออกโครเมียนคองโก **(Crimean - Congo Hemorrhagic Fever)**

อาการจะเริ่มอย่างเฉียบพลัน โดยมีไข้ ปวดกล้ามเนื้อ มีนงง ปวดคอร่วมกับคอแข็ง ปวดหลัง ปวดศีรษะ เจ็บตา ใบหน้าแดง และกลัวแสง บางรายอาจพบอาการคลื่นไส้ อาเจียน และเจ็บคอในระยะแรก ซึ่งมักพบร่วมกับอาการท้องร่วงและปวดท้อง ต่อมาจะมีอาการมีไข้แปรปรวน สับสน และก้าวร้าว จากนั้นอาจมีอาการง่วง ซึมเศร้า หัวใจเต้นเร็ว ต่อมาน้ำเหลืองโต มีเลือดออกได้ผิวหนังและเยื่อต่างๆ เช่น ปาก เพดานปาก ลำคอ และพบเลือดออกจากส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น เลือดออกในกระเพาะอาหาร มีเลือดปนในปัสสาวะ มีเลือดกำเดา และเลือดออกจากเหงือก ในบางรายอาจพบอาการของตับอักเสบ

ไข้เวสต์ไนล์ (West Nile Fever)

มีอาการไข้ ปวดศีรษะ หนาวสั่น มีเหงื่อออก มีผื่นที่ผิวหนัง อ่อนเพลีย ต่อมาน้ำเหลืองอักเสบ ซึม ปวดข้อ และมีอาการคล้ายไข้หวัดหรือไข้หวัดใหญ่ บางรายมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ในรายที่มีอาการรุนแรงจะมีอาการทางสมองร่วมด้วย เช่น สมองหรือเยื่อหุ้มสมองอักเสบ มีไข้สูง คอแข็ง ซึม ชัก และหมดสติ

ไข้เหลือง (Yellow Fever)

มีอาการไข้สูงเฉียบพลันเป็นระยะเวลา 5-7 วัน ปวดศีรษะ ปวดหลัง อ่อนเพลีย คลื่นไส้ อาเจียน อาจมีเลือดกำเดา เลือดออกในปาก และถ่ายเป็นเลือด จะมีอาการตัวเหลืองหรือตาเหลืองในระยะแรก อาจมีอาการมากขึ้นในระยะต่อมา และอาจถึงขั้นเสียชีวิตได้

ไข้ลาสซา (Lassa Fever)

มีไข้ ปวดศีรษะ เจ็บคอ ไอ อาเจียน ท้องร่วง เจ็บหน้าอก และปวดบริเวณช่องท้อง อาการไข้จะยังคงมีอยู่ตลอด หรืออาจมีไข้สูงเป็นระยะ มีอาการตาอักเสบ คออักเสบและเป็นหนอง บางรายที่มีอาการรุนแรง จะมีอาการเลือดออก ซีด มีอาการบวมที่หน้าและคอ จะมีปริมาณเกล็ดเลือดลดลงและการทำงานของเกล็ดเลือดผิดปกติ บางรายอาจมีอาการหูหนวกจากพยาธิสภาพที่เส้นประสาทสมองคู่ที่ 8

โรคติดเชื้อไวรัสนิปปาห์ (Nipah Virus Disease)

มีอาการคล้ายเป็นหวัด มีไข้สูง ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ สองอักเสบ บางรายอาจมีอาการของระบบทางเดินหายใจร่วมด้วย หรืออาจมีอาการไว้ร่วมกับอาการทางระบบประสาท เช่น วิงเวียนศีรษะ เดินโซเซ ซึม สับสน หรือชัก มีการเคลื่อนไหวของลูกตาผิดปกติ แขนและขามีการกระตุก ความดันโลหิตต่ำและชีพจรแปรปรวน และอาจถึงขั้นเสียชีวิตได้

โรคติดเชื้อไวรัสมาร์บวร์ก (Marburg Virus Disease)

มีอาการไข้สูงเฉียบพลัน อ่อนเพลีย ปวดกล้ามเนื้อและปวดศีรษะมาก ตามมาด้วยอาการเจ็บคอ อาเจียน ท้องเสีย และมีผื่นบนแดงตามตัว มีอาการเลือดออกง่ายซึ่งมักเกิดร่วมกับภาวะตับถูกทำลาย ไตวาย มีอาการทางระบบประสาทส่วนกลาง ช็อก อวัยวะหลายระบบเสื่อมหน้าที่ และอาจถึงขั้นเสียชีวิตได้

โรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่า (Ebola Virus Disease - EVD)

มีอาการไข้ อ่อนเพลีย ปวดกล้ามเนื้อ ปวดศีรษะ และเจ็บคอ ตามมาด้วยการอาเจียน ท้องเสีย และมีผื่นขึ้น บางรายจะมีเลือดออกทั้งในอวัยวะภายในและภายนอก ในรายที่มีอาการรุนแรงจะพบว่ามีตับวายหรือไตวาย และอาจถึงขั้นเสียชีวิตได้ ส่วนใหญ่มักมีประวัติสัมผัสกับผู้ป่วยหรือสัตว์ป่วยหรือตายด้วยโรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่า

โรคติดเชื้อไวรัสแฮนดรา (Handra Virus Disease)

มีอาการไข้สูง ปวดศีรษะ เจ็บคอ ใจเวียน ชิม และสับสน หรืออาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ ในระยะแรกมักจะพบอาการปวดอวัยวะ ในรายที่มีอาการรุนแรง จะมีอาการระบบทางเดินหายใจล้มเหลว และอาจถึงขั้นเสียชีวิตได้

โรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง หรือโรคซาร์ส (Severe Acute Respiratory Syndrome - SARS)

มีอาการไข้สูง ปวดตามตัว ปวดศีรษะ บางรายอาจมีอาการของระบบทางเดินหายใจเล็กน้อย อาจมีอาการถ่ายเหลว อาการปอดอักเสบ และอาจถึงขั้นเสียชีวิตได้

โรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง หรือโรคเมอร์ส (Middle East Respiratory Syndrome - MERS)

มีอาการไข้ ไอ หอบ บางรายมีอาการในระบบทางเดินอาหาร เช่น ท้องเสีย อาเจียน ในรายที่มีอาการรุนแรงมักมีอาการแสดงของปอดอักเสบ ระบบทางเดินหายใจล้มเหลว อวัยวะล้มเหลว โดยเฉพาะไตวาย และอาจถึงขั้นเสียชีวิตได้

วัณโรคดื้อยาหลายขนานชนิดรุนแรงมาก (Extensively Drug - Resistant Tuberculosis (XDR - TB))

เป็นวัณโรคที่มีการดื้อยา 4 ขนานร่วมกัน ได้แก่ ไอโซไนอะซิด (Isoniazid) ริฟแอมพิซิน (Rifampicin) กลุ่มยาฟลูออโรควิโนโลน (Fluoroquinolones) และกลุ่มยาทางเลือกที่สองที่เป็นยาชนิดฉีด (Second - Line Injectable Drugs) มีอาการไอเรื้อรังหรือไอเป็นเลือด เบื่ออาหาร น้ำหนักลด อ่อนเพลีย มีไข้ เจ็บหน้าอก หอบเหนื่อย สามารถแพร่เชื้อสู่ผู้อื่นได้ ในรายที่มีอาการรุนแรงจะมีอาการระบบหายใจล้มเหลว และอาจถึงขั้นเสียชีวิตได้

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID -19))

มีอาการไข้ ไอ เจ็บคอ หอบ หรือมีอาการของโรคปอดอักเสบ
ในรายที่มีอาการรุนแรง จะมีอาการระบบทางเดินหายใจล้มเหลว และ
อาจถึงขั้นเสียชีวิต

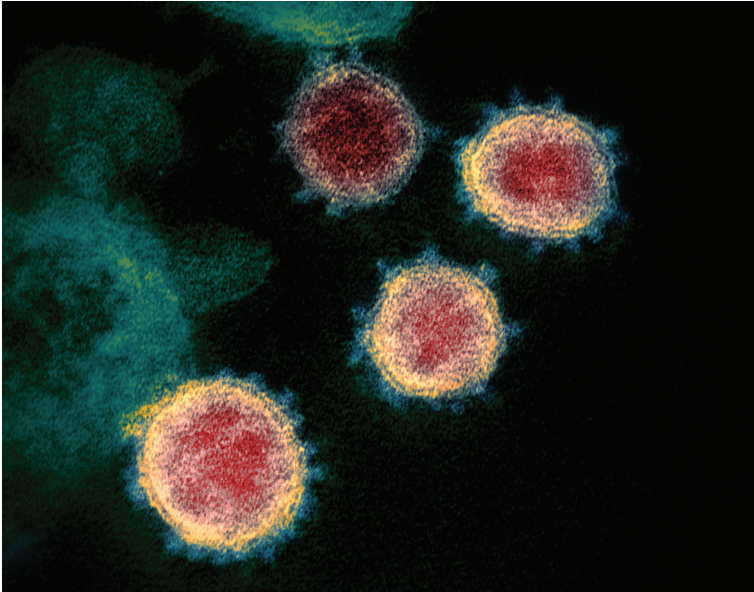

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

(โควิด-19)

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์กลุ่มอาการทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง 2 (Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 : SARS-CoV-2) หรือชื่อที่องค์การอนามัยโลกเคยใช้คือ ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (2019-nCoV) และชื่อสำรองที่ใช้เมื่อโรคจากไวรัสนี้เริ่มระบาดว่า 'ไวรัสโคโรนาอู่ฮั่น' หรือ 'ไวรัสปอดอักเสบอู่ฮั่น' เป็นไวรัสติดต่อที่ทำให้เกิดการติดเชื้อทางเดินหายใจซึ่งเป็นสาเหตุของการระบาดของ

เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 องค์การอนามัยโลกได้ระบุชื่อของโรคที่เกิดจากไวรัสสายพันธุ์ใหม่นี้ว่า **COVID-19 (โควิด-19)** ย่อมาจาก Coronavirus disease 2019 หรือ **โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019**

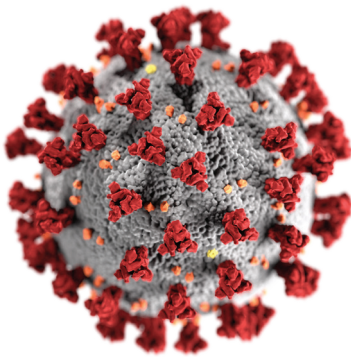

ภาพของไวรัสออน SARS-CoV-2 จากกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอน
แสดงให้เห็นปุ่มยื่นออกมา (Spike)

โควิด-โคหวิด

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา กำหนดให้คำว่า “COVID-19” ใน
ภาษาไทยเขียนว่า “โควิด-19” คำนี้ออกเสียงได้ 2 แบบ คือ “โค-หฺวิด-สิบ-
เก้า” หรือ “โค-วิด-สิบ-เก้า” แต่ปัจจุบันสื่อมวลชนและคนไทยนิยมออกเสียง
ว่า “โค-หฺวิด-สิบ-เก้า” ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันทั่วไปแล้ว

ไวรัสโคโรนา คืออะไร

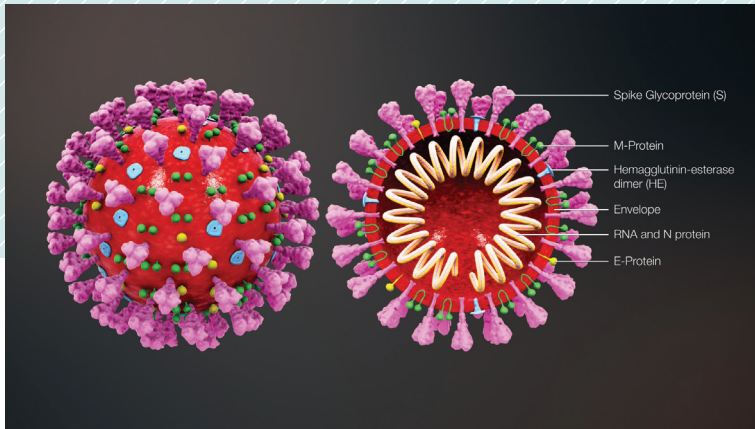
ภาพจำลองไวรัสอออน SARS-CoV-2
จะเห็นเป็นเหมือนมงกุฎ (Corona) ล้อมรอบ

ไวรัสโคโรนาเป็นไวรัสที่มีขนาดใหญ่ที่สุดที่มีสารพันธุกรรมเป็นอาร์เอ็นเอ [RNA - Ribonucleic acid (กรดไรโบนิวคลีอิก)] และมีเปลือกหุ้มด้านนอกที่ประกอบด้วยโปรตีนคลุมด้วยกลุ่มคาร์โบไฮเดรตเป็นปุ่มๆ (Spike) ยื่นออกไปจากอนุภาคไวรัส ทำให้เมื่อดูด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอน จะเห็นเป็นเหมือนมงกุฎ (ภาษาละติน Corona แปลว่า Crown หรือ มงกุฎ) ล้อมรอบ จึงเป็นที่มาของชื่อเชื้อไวรัสในกลุ่มนี้

ไวรัสโคโรนาถูกแบ่งเป็น 4 สกุล คือ Alphacoronavirus, Betacoronavirus, Gammacoronavirus และ Deltacoronavirus โดยไวรัสโคโรนาที่ก่อโรคในคนที่ทำให้มีอาการของระบบทางเดินหายใจที่ไม่รุนแรง และมักมีการติดเชื้อแบบไม่มีอาการ จัดอยู่ในสกุล Alphacoronavirus ส่วนไวรัสโคโรนาที่ก่อโรครุนแรงในคนและข้ามสปีชีส์มาจากสัตว์ เช่น SARS-CoV และ MERS-CoV จัดอยู่ในสกุล Betacoronavirus

เนื่องจากเป็นสารพันธุกรรมแบบอาร์เอ็นเอ ไวรัสโคโรนาจึงมีโอกาสกลายพันธุ์สูง ติดเชื้อก่อโรคได้ทั้งในคนและสัตว์หลายชนิด เช่น สัตว์ปีก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม (ม้า วัว แมว สุนัข ค้างคาว กระจ่าง หนู อูฐ และสัตว์ป่าอื่นๆ) และสัตว์เลื้อยคาน เช่น งู ไวรัสโคโรนาศายพันธุ์ที่ก่อโรคในสัตว์ทั้งระบบทางเดินหายใจและทางเดินอาหาร อาจแพร่มาสู่คนและก่อโรคในคนได้ (Zoonotic Infection) สามารถก่อการติดเชื้อข้ามสปีชีส์ได้มากขึ้นในสถานที่ที่นำสัตว์เหล่านี้มาอยู่รวมกันอย่างหนาแน่น เช่น ในตลาดค้าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร

แบบจำลองตัดขวางของ SARS-CoV-2
แสดงองค์ประกอบของไวรัสโคโรนา 2019

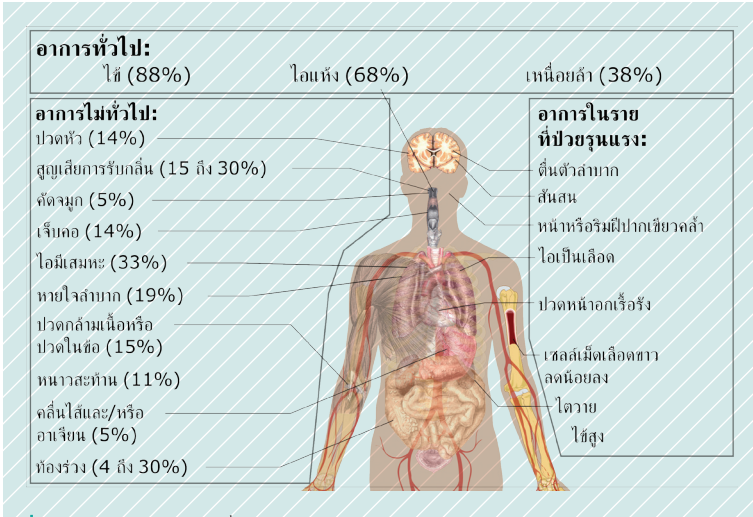
จากรายงานผลการตรวจหาลำดับเบสของสารพันธุกรรมอาร์เอ็นเอ ส่วนเปลือก (Glycoprotein Spikes) ของเชื้อ 2019-nCoV (MN908947) ที่ได้จากผู้ป่วย พบว่าไวรัสนี้อยู่ในสกุล Betacoronavirus ซึ่งเป็นสกุลเดียวกับ SARS-CoV และ MERS-CoV ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสารพันธุกรรมของไวรัสโคโรนาจากคนและสัตว์ต่างๆ จำนวน 271 สายพันธุ์ พบว่าเชื้อ 2019-nCoV เป็นไวรัสที่เกิดจากการผสมสารพันธุกรรมระหว่างไวรัสโคโรนาของค้างคาวกับไวรัสโคโรนาของงูเห่า (Chinese Cobra) จึงทำให้ไวรัสโคโรนา 2019 นี้แพร่เชื้อข้ามสปีชีส์จากงูเห่ามายังคนได้ โดยเริ่มแรกจากคนงานและลูกค้าในตลาดค้าส่งอาหารทะเลหว่าหนาน นครอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน เริ่มติดเชื่อก่อน และต่อมาเชื่อมีการกลายพันธุ์มากขึ้น จึงสามารถติดต่อจากคนสู่คน

ลักษณะ อาการ

อาการของโรคโควิด-19 นั้นไม่เจาะจงและผู้ติดเชื้ออาจไม่แสดงอาการ หรือมีอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ได้ เช่น มีไข้ ไอ ล้า หายใจลำบาก หรือปวดกล้ามเนื้อ ภาวะแทรกซ้อนอาจรวมไปถึงปอดบวม และกลุ่มอาการหายใจลำบากเฉียบพลัน

มีรายงานว่า กรณีผู้ป่วยมีอาการไข้ 88% มีอาการอ่อนเพลียและไอแห้ง 68% และหายใจถี่ 20% โดยหายใจลำบาก 15% การถ่ายภาพรังสีเอกซ์ช่องอกได้แสดงสัญญาณในปอดทั้งสองข้าง ซึ่งสามารถนำไปสู่อาการปอดบวม ไตวาย และเสียชีวิตจากการติดเชื้อรุนแรง หลายรายที่เสียชีวิตมีอาการอื่นที่ทำให้ระบบภูมิคุ้มกันอ่อนแอ เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน หรือโรคหลอดเลือดหัวใจ ผลตรวจเลือดมีจำนวนเม็ดเลือดขาวโดยรวมต่ำ (Leukopenia) โดยเฉพาะเม็ดเลือดขาวลิมโฟไซต์ต่ำ (Lymphopenia)

ผู้ติดเชื้อบางรายอาจไม่มีการแสดงอาการ ซึ่งให้ผลการทดสอบที่ยืนยันว่าติดเชื้อแต่ไม่มีอาการแสดง ดังนั้น นักวิจัยจึงได้ออกคำแนะนำว่า บุคคลที่มีการสัมผัสใกล้ชิดกับผู้ป่วยที่ได้รับการยืนยันว่าติดเชื้อแล้ว ควรมีการติดตามและทดสอบการติดเชื้ออย่างใกล้ชิด

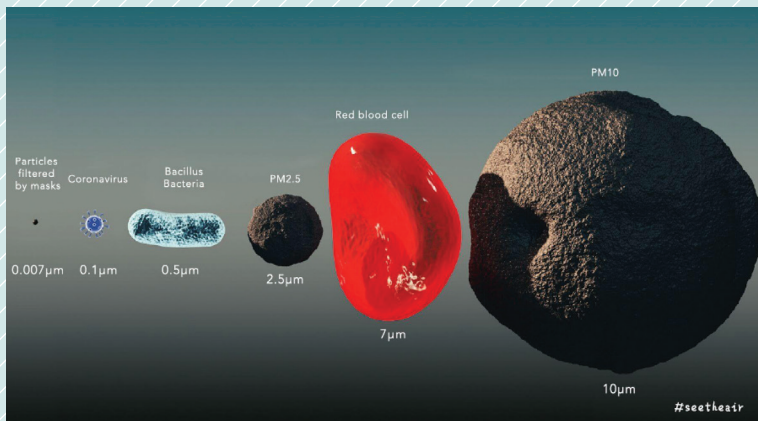
ตำแหน่งอวัยวะต่างๆ ที่แสดงอาการของโรคโควิด-19

ร้อยละของอาการแสดง คิดตามจำนวนผู้ป่วยที่พบในประเทศไทย

ไอ	83%
ไอแห้ง	70%
ปวดกล้ามเนื้อ	40%
เจ็บคอ	40%
ปวดศีรษะ	30%
คัดจมูก น้ำมูกไหล	23%
หายใจลำบาก	13%
คลื่นไส้หรืออาเจียน	7%
อาการท้องร่วง	3%
อ่อนเพลีย	3%

ระยะฟัก

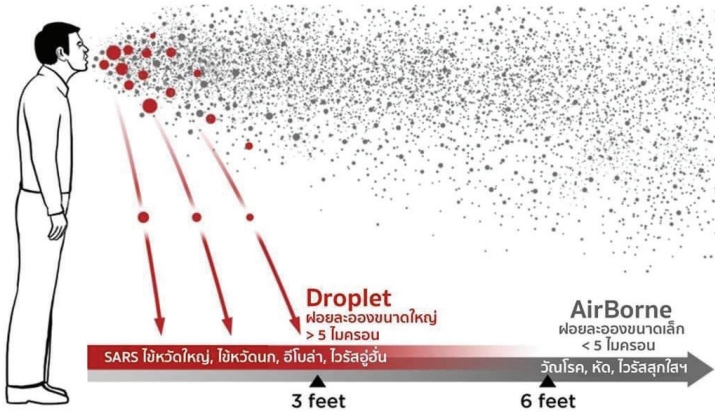
เวลาระหว่างที่ได้รับเชื้อและมีอาการเกิดขึ้น มีช่วงตั้งแต่ 1 ถึง 14 วัน โดยทั่วไปจะอยู่ที่ 5 วัน อย่างไรก็ตาม มีการรายงานว่าพบผู้ติดเชื้อรายหนึ่งที่มีระยะฟักถึง 27 วัน

เปรียบเทียบขนาดของไวรัสกับฝุ่นละอองและเม็ดเลือดแดง

การแพร่ กระจายเชื้อ

การแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จะผ่านละอองเสมหะ (Droplets) ไม่ใช่การแพร่กระจายทางอากาศ (Airborne) ผู้รับเชื้อต้องอยู่ใกล้ชิดกับผู้ไอหรือจาม ในระยะน้อยกว่า 90 เซนติเมตร แต่ถ้าเป็นการแพร่กระจายทางอากาศ อยู่ไกล 1.8 เมตร ก็ยังติดได้ ผู้ป่วย 1 ราย สามารถแพร่เชื้อให้คนอื่นได้เฉลี่ย 2-4 คน หรือ Basic Reproduction Number (R_0) = 2.2 คน (95% CI = 1.4-3.9 คน) ทั้งนี้ขึ้นกับความหนาแน่นของประชากรและฤดูกาล ส่วนการสัมผัส สำหรับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต้องสัมผัสกับสิ่งคัดหลั่ง เช่น น้ำมูก น้ำลาย เสมหะ เข้าทางเยื่อเมือก (Mucous Membrane) ได้แก่ เยื่อบุดวงตา เยื่อบุจมูก เยื่อบุช่องปาก ไม่ใช่การจับมือกันแล้วเชื้อจะเข้าทางมือได้ โดยอนุภาคของละอองฝอยสิ่งคัดหลั่งมีขนาดใหญ่กว่าตัวไวรัสหลายร้อยเท่า ดังนั้น การสวมหน้ากากอนามัยจึงเป็นการป้องกันโรคและลดความเสี่ยงจากละอองฝอยเสมหะจากผู้ป่วยได้ดีที่สุด

ระยะการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

R0 (Basic Reproduction Number, Basic Reproductive Ratio) หรือค่าระดับการติดเชื้อพื้นฐาน เป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งในวิทยาการระบาด บ่งบอกถึงค่าเฉลี่ยของจำนวนผู้ป่วยรายใหม่ในประชากรที่ยังไม่เคยติดเชื้อ ที่ติดเชื้อมาจากผู้ป่วย 1 ราย ตัวชี้วัดนี้มีประโยชน์ในการช่วยประเมินว่า โรคติดเชื้อโรคหนึ่งๆ จะสามารถแพร่กระจายไปได้มากแค่ไหนในประชากร ที่ยังไม่มีอาการติดเชื้อ ตัวอย่างเช่น หาก R0 น้อยกว่า 1 การติดเชื้อนั้นจะยุติ แต่ถ้า R0 มากกว่า 1 การติดเชื้อจะยังแพร่กระจายต่อไปในประชากร

เช็กอาการป่วย... COVID-19 ไข้หวัด หรือไข้เลือดออก

อาการ	COVID-19	ไข้หวัดทั่วไป	ไข้หวัดใหญ่	ไข้เลือดออก
 ไข้	ไข่อสูง >37.5 °C นานหลายวัน	มีไข้ แต่จะดีขึ้น ใน 3-4 วัน	ไข่อสูง 38-40 °C หลายวัน นหนาวสั่น	ไข่อสูงลอย >38.5 °C 2-7 วัน แล้วลดลง อย่างรวดเร็ว
 เจ็บคอ ไอ มีน้ำมูก	มีอาการหลายวัน เสมอหาอาจมีเลือดปน	มีอาการเล็กน้อย แต่จะดีขึ้น ใน 3-4 วัน	ไอจากหลอดลมอักเสบ อาจเจ็บคอ คัดจมูก	ไม่พบ หรือมีอาการ เล็กน้อยในบางคน
 ท้องเสีย	มีอาการในบางคน	ไม่มีอาการ	พบในเด็ก มากกว่าผู้ใหญ่	ท้องผูก หรือท้องเสีย อาจถ่ายเป็นสีดำ
 คลื่นไส้ อาเจียน	มีอาการในบางคน	ไม่มีอาการ	พบในเด็ก มากกว่าผู้ใหญ่	มีอาการในบางคน
 เลือดออก ผิวหนัง	ไม่มีอาการ	ไม่มีอาการ	ไม่มีอาการ	มีจุดแดงเล็กๆ กระจายตามผิวหนัง
 ปวดเมื่อย	ปวดเมื่อยตามตัว อ่อนเพลีย เมื่ออาหาร	ปวดเมื่อยตามตัว เล็กน้อย อ่อนเพลีย	ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เมื่ออาหาร ไม่มีแรง	ปวดกระบอกตา ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ กดเจ็บชายโครงขวา
 หายใจ ลำบาก	มีอาการเหนื่อยหอบ หายใจลำบาก	อาจหายใจไม่สะดวก เพราะน้ำมูกอุดตัน	พบได้ ในผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยง	ไม่มีอาการ
 ปวดอักเสบ	มีอาการ ในรายที่รุนแรง	ไม่มีอาการ	พบได้ ในผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยง	ไม่มีอาการ

WWW.KAPOOK.COM
ข้อมูลจาก กรมควบคุมโรค

ตารางตรงเช็กอาการป่วยเบื้องต้นว่าเป็นโรคโควิด-19 หรือไม่
(ที่มา : www.kapook.com)

COVID19 ไวรัส อยู่ข้างนอกได้นานแค่ไหน ?

หากอยู่ในอากาศ เป็นน้ำมูก เสมหะ น้ำลาย น้ำตา อยู่ได้ 5 นาที	หากอยู่บนวัสดุ พื้น โถง ลูบปิดประตู อยู่ได้ 7-8 ชั่วโมง
หากอยู่ในผ้า หรือ กระดาษทิชชู อยู่ได้ 8-12 ชั่วโมง	หากอยู่บนโต๊ะพื้นเรียบ อยู่ได้ 24-48 ชั่วโมง
หากอยู่ในตู้เย็นหรือที่อุณหภูมิต่ำกว่า 4 องศาเซลเซียส อยู่ได้ 1 เดือน	หากอยู่ในน้ำ อยู่ได้ 4 วัน

ภาพเปรียบเทียบระยะเวลาที่เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในสภาพแวดล้อมต่างๆ

เชื้อมีชีวิตรอดอยู่บนพื้นผิวโลหะ แก้ว ไม้ หรือพลาสติกได้นานประมาณ 4-5 วัน ในอุณหภูมิห้อง และอยู่ได้ประมาณ 28 วัน ในอุณหภูมิ 4 องศาเซลเซียส ถ้าอุณหภูมิมากกว่า 30 องศาเซลเซียส อายุจะสั้นลง ความชื้นมากกว่า 50% จะมีชีวิตรอดได้ดีกว่าที่ 30%

การกำลายน้

- ☀ **แอลกอฮอล์ (Alcohol)**
70-95% (ประมาณ 30 วินาที)
- ☀ **ไฮโดรเจนเพอร์ออกไซด์ (Hydrogen Peroxide)**
0.5% (ประมาณ 1 นาที)
- ☀ **โซเดียมไฮโปคลอไรท์ (Sodium Hypochlorite)**
0.1% (ประมาณ 1 นาที)
- ☀ **ยาฆ่าเชื้อ โปวิดอน-ไอโอดีน (Povidone-Iodine)**
0.23-0.47% (ประมาณ 15 วินาที ถึง 1 นาที)
- ☀ **ความร้อนสูงกว่า 56 องศาเซลเซียส**
อย่างน้อย 20 นาที (65 องศาเซลเซียส นาน 5 นาที)
- ☀ **รังสี UV-C จากหลอดแสงจันทร์ หรือหลอดไฟไอปรอท**
ระยะ 3 เซนติเมตร (นาน 15 นาที)
- ☀ **กรดที่มีค่า pH ต่ำกว่า 5 หรือเบสที่มีค่า pH สูงกว่า 9 (สบู่)**

จริงหรือมั่ว ชัวร์หรือไม่

ความเชื่อ: โครonavirus สามารถแพร่เชื้อผ่านสินค้าที่ผลิตในประเทศที่มี
การระบาดได้

ความจริง: การเคลื่อนย้ายและอุณหภูมิระหว่างขนส่งทำให้ไวรัสคงอยู่
ได้ยาก ถ้าสงสัยว่าอาจมีการปนเปื้อน ให้ทำความสะอาดด้วย
สารฆ่าเชื้อ และล้างมือหลังจากสัมผัสสิ่งของนั้น

ความเชื่อ: โครonavirus สามารถแพร่เชื้อผ่านยุงได้

ความจริง: ยังไม่มีข้อมูลหลักฐานที่บ่งชี้ว่า ไวรัสโคโรนา 2019 จะสามารถ
แพร่เชื้อผ่านยุงได้

ความเชื่อ: สัตว์เลี้ยงแพร่ไวรัสโคโรนา 2019 ได้

ความจริง: ปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานยืนยันว่าสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข และ แมว
สามารถติดต่อไวรัสชนิดนี้

ความเชื่อ: การกินกระเทียมสามารถป้องกัน coronavirus-19 ได้

ความจริง: ยังไม่มีหลักฐานยืนยันความเชื่อนี้ว่าเป็นความจริง

ความเชื่อ: วัคซีนรักษาโรคปอดบวมสามารถช่วยป้องกันเราจากไวรัส
โคโรนา 2019 ได้

ความจริง: ไม่จริง ตอนนี้นักวิจัยกำลังคิดค้นวัคซีนป้องกันไวรัสโคโรนา
2019 ที่เป็นไวรัสชนิดพิเศษ

ความเชื่อ: ยาปฏิชีวนะช่วยป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโคโรนา 2019 ได้

ความจริง: ยาปฏิชีวนะสามารถจัดการกับแบคทีเรียได้เท่านั้น แต่ไม่มีผลต่อไวรัส

ความเชื่อ: การดื่มแอลกอฮอล์ช่วยป้องกันโรคโควิด-19 ได้

ความจริง: การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น เบียร์ เหล้า ไวน์ ไม่ได้ช่วยป้องกันโรคโควิด-19

ความเชื่อ: หลอดไฟยูวีสำหรับฆ่าเชื้อ สามารถฆ่าเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 บนร่างกายได้

ความจริง: ไม่ควรใช้หลอดไฟยูวีในการฆ่าเชื้อโรคตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย เพราะจะทำให้ผิวหนังระคายเคืองได้

ความเชื่อ: การฉีดพ่นแอลกอฮอล์หรือคลอรีนใส่ตามตัว สามารถฆ่าไวรัสโคโรนา 2019 ที่อยู่ในร่างกายได้

ความจริง: ไม่สามารถฆ่าเชื้อที่เข้าไปสู่ร่างกายแล้วได้ และอาจเป็นอันตรายต่อเยื่อต่างๆ เช่น ตา ปาก

ความเชื่อ: การล้างจมูกด้วยน้ำเกลือป้องกันการติดโรคโควิด-19 ได้

ความจริง: การล้างจมูกด้วยน้ำเกลือช่วยให้หายจากหวัดธรรมดาได้เร็ว แต่ไม่ช่วยป้องกันโรคโควิด-19

